

Evolution of Teaching Profession and Training the Future Teachers

Mustafa ERGÜN

Afyon Kocatepe University, Faculty of Education

Abstract

The responsibilities and background of teachers changes with the needs of society. Teachers over the past three hundred have continued to be impacted by societal, political, and industrial changes. In the Middle Ages, textbooks were at the center of education and teachers also were playing a role in clarifying content in text. Schools were reorganized to reflect industry, with grades, standard textbooks, and specialized teachers. Education is increasingly important to the success of both individuals and nations in contemporary society, and growing evidence demonstrates that, among all educational resources, teachers' abilities are especially crucial contributors to students' learning. In previous decades, teachers were expected to prepare only a small minority for ambitious intellectual work, whereas today they are expected to prepare virtually all students for higher-order thinking and levels of performance once reserved for only a few

Keywords: Faculty of Education, teacher, postmodern education, curriculum

SUMMARY

Because education is so vital for continued advancements in the global, technology-rich era of the Twenty-first Century, the numbers of teachers are increasing at the same time their roles and teaching strategies are changing, becoming more complex and specialized, and expanding.

“Many other people regard teaching as a noble calling – for somebody else” (Goodlad, 1990, pp. 69–70). In ancient times, teachers or tutors were employed by families to educate their children. All were accountable to the family whose children they were teaching. With the American Constitution, each state was responsible for educating its children and implementing criteria for certifying teachers.

As society and technology have become more complex, the educational needs of people have increased. No longer is an elementary or high school education sufficient. No longer is a “teacher” automatically assumed to be employed by a school or university; now, many work with adults in human resources departments, private educational companies, and governmental offices (Houston, 1986).

When teachers were among the most educated persons in the community, they enjoyed the social status of a professional. Their decisions went unquestioned, because it was thought that they knew best what was best for children. This status included that of educational administrators, such as school principals, as well.

Competition between teachers

In the context of external standardized exams, this could mean more “teaching to the test.” The training, credentialing, and continuing in-service programs, along with the development of new educational technological materials have provided teachers with additional high quality resources to enhance their skills and prepare them for increasingly diverse and challenging classrooms. The responsibilities and background of teachers changes with the needs of society. Teachers over the past three hundred have continued to be impacted by societal, political, and industrial changes.

Schools were reorganized to reflect industry, with grades, standard textbooks, and specialized teachers.

As the Twentieth Century drew to a close, teachers and schools were criticized because students were not performing as well on standardized tests of knowledge as those in other developed countries. Standards were implemented for both students and teachers, who were required to pass tests for graduation or certification. Schools began to be evaluated on the basis of the proportion of their students passing state achievement tests in mathematics, reading, and other content areas.

The weaknesses of traditional program models that are collections of largely unrelated courses reinforce this low regard. Three critical components of such programs include tight coherence and integration among courses and between coursework and clinical work in schools, extensive and intensely supervised clinical work integrated with coursework using pedagogies linking theory and practice, and closer, proactive relationships with schools that serve diverse learners effectively and that develop and model good teaching.

Teachers should know and be able to do in their work a spectacular array of things, such as understanding how people learn and how to teach effectively, including aspects of pedagogical content knowledge that incorporate language, culture, and community contexts for learning.

Schools of education must design programs that transform the kinds of settings in which novices learn to teach and later become teachers.

Although reform initiatives have triggered much discussion about the structures of teacher education programs (e.g., 4 year or 5 year, undergraduate or graduate), there has been less discussion about what goes on within the black box of the program.

The Changing Nature of the Teaching Profession

In traditional settings the teacher occupied a privileged position not only in the classroom, but also in the wider community. The independence and autonomy of teachers have become increasingly eroded. Tools of a teacher evolved from oral traditions to textbooks and blackboards, to films and slide tapes, to laptop computers, worldwide web, television and instant world communication, digital cameras, and multimedia training devices. With each evolution, the roles of teachers, their relations with the world and their students, and the specificity and complexity of standards used to define their responsibilities became more rigorous and specific.

Öğretmenliğin Evrimi ve Gelecekteki Öğretmenlerin Yetiştirilmesi

Mustafa ERGÜN

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Özet

Öğretmenlerin yetiştirilme biçimleri ve sorumlulukları toplumun ihtiyaçları ile birlikte değişmektedir. Öğretmenler üçyüzyıldan fazla süreden beri toplumsal, politik ve sanayideki değişimlerden doğrudan etkilenmektedirler. Ortaçağlarda ders kitapları eğitimin merkezinde ve öğretmenler de onları açıklayan bir rol oynamakta idiler. Eğitim sistemleri sanayileşmeden sonra bina ve sınıfları, ders kitapları, uzman öğretmenleri ile yeniden düzenlenmişlerdir. Çağdaş toplumlarda güçlü öğretimin önemi hem bireyler hem de uluslar için giderek artıyor. Burada birçok teknoloji öğretme yordum etmesine rağmen, öğretmenlerin öğrencilerin öğrenmesine yardımları hâlâ esas rolü oynuyor. Geçmişte öğretmenlerden sadece zihinsel çalışmaya meraklı küçük bir azınlığı eğitmesi beklenirken, bugün öğretmenlerden bütün öğrencilerinin her türlü performanslarını değerlendirerek onları yüksek düzeyde düşünen kişiler olarak yetiştirmeleri isteniyor.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Fakültesi, öğretmen, postmodern eğitim, program

Bir konser dinlerken ve izlerken orkestra şefinin yaptığı işin dünyanın en kolay işi olduğu zannedilir. Orkestranın önünde durur, değişik şekillerde kollarını ve elindeki çubuğu (baton, wand) sallar. Onun müziği nasıl okuduğu, yorumladığı, çeşitli enstrümanları nasıl organize ettiği ve tüm orkestra elemanlarıyla iletişim içinde olduğunu izleyicilerin çoğu anlamazlar. Sınıftaki öğretmen de çoğu zaman bir orkestra şefi gibidir; onun öğrencileri nasıl idare ettiği, onlara nasıl ders yaptığı, onları nasıl dinlediği, değerlendirdiği dışarıdaki kişiler tarafından çoğu kez tam olarak anlaşılabilir. (Darling-Hammond ve Bransford, 2005)

Öğretmenlerin öğretim sırasında kullandığı teknolojiler sözlü ders anlatmadan ders kitaplarına, karatahtaya, oradan film ve slaytlara, taşınabilir bilgisayarlara, televizyona, internete, dijital kameralara ve çok fonksiyonlu cep telefonlarına doğru bir gelişim izledi. Öğretmenin kullandığı teknoloji değiştikçe öğretmenin rolü, öğrenciler ve dış dünya ile ilişkileri ve sorumlulukları artmaktadır.

Eskiden öğretmenler aileler veya küçük cemaatler tarafından “tutuluyor”, sorumlulukları da onlara karşı oluyordu. Ama ulus devletler zamanında çocukların eğitiminden devlet sorumlu oldu ve öğretmeni yetiştiren, atayan, maaşını veren, kontrol eden makamlar hep devlet oldu. Şu anda öğretmenler birinci planda devlete karşı sorumludurlar.

Toplum ve teknoloji karmaşıklaştıkça insanların eğitim ihtiyaçları da artıyor. Temel eğitim veya lise mezunu olmak artık yeterli değil, herkes en az bir önlisans veya

lisans mezunu olmak istiyor. Bu kapsamda öğretmenlerin sayısı, görev alanları ve sorumlulukları da değişiyor(Houston, 1986).

21.yüzyılın teknoloji-egemen, gelişmelerin global ölçekte olan dünyasında, öğretmenlerin sayısı kadar rolleri, kullanacakları öğretim stratejileri genişliyor ve karmaşıklaşıyor. Eğitim, hâlâ yüzyılımızın en asil mesleklerinden biri olma özelliğini koruyor (Goodlad, 1990).

Öğretmenliğin ve Eğitimin Evrimi

Öğretmenlik mesleğinin geçmişi Milattan önceki yıllarda Sumerlere, Konfüçyüs'e, Buda'ya, Antik Yunanistan'daki sofistlere kadar gider (Houston, (2009). Önceleri ahlaki öğütler, sosyal ve felsefi sohbetlerle başlayan öğretmenlik, sonraları bazı konular üzerinde daha sistematik "ders" yapma safhasına geçmiştir. Daha sonra belli bir öğrenci grubu ortaya çıkmış ve hatta önceleri meydanlarda, köşelerde ve ağaç altlarında yapılan dersler belli binalarda yapılmaya başlanmıştır. Antik Yunanistan'da akademi, lise, gimnazyum gibi –daha sonra bazı öğretim kademelerine ad olarak verilen– eğitim kurumları ortaya çıktı. Asya'nın değişik bölgelerinde din adamı yetiştirmek için sistemli eğitim yapan manastırlar kuruldu. Bunların içinde en etkili Vihara adlı budist rahip yetiştirme kurumları idi. Bu, daha sonra İslâm medreselerinin ve dolayısıyla Batı üniversitelerinin temelini oluşturdu. Bu kurumların "dershane"leri vardı ve bunlara bağlı "öğrenci yurtları" eğitimin önemli bir ihtiyacını karşılıyordu. Sanayi devriminden sonra okul binalarında, dershanelerin yanı sıra laboratuvarlar, atölyeler, spor salonları, resim ve müzik salonları gibi unsurlar da ortaya çıktı.

Öğretmene eğitim için gerekli olan, belli yaştaki öğrenciler idi. Tarih içinde öğrenci grubu her zaman çocuklar ve gençler oldu. Bunların belli dersleri belli zaman ve mekanlarda dinlemeleri, not almaları, sınav veya başka tekniklerle değerlendirilmeleri ve önceleri acemi, orta, ileri gibi gruplarda; daha sonraları da sınıf sınıf gruplanmaları tarihi evrim süreci içinde oldu.

Öğretmenlerin izleyeceği ders programları önce antik Yunanda *trivium* (gramer, retorik, diyalektik) ve Helenistik dönemde *quadrivium* (aritmetik, geometri, astronomi, müzik) olarak ortaya çıktı ve bunlar "hürlerin yedi sanatı" (*liberal arts*) olarak ortaçağ üniversitelerinin çekirdek ders programı oldu (Aytaç, 1980). İslam medreselerinde de ders geçmeye ve bir dizi ders kitabının sırayla okutulmasına dayanan bir ders programı uygulandı (Ergün, 1966).

Öğretmenler önceleri okulda öğretilen her konuda uzman (icazet sahibi) kişiler iken, daha sonraları belli bilim, beceri ve sanat alanlarında ve farklı öğretim kademeleri için farklı (uzman) öğretmenler çıkmaya başladı.

Öğretmen Yetiştirmenin Kısa Tarihi

Öğretmen yetiştiren eğitim kurumları, 1685'de Jean Babtiste de la Salle'ın kurduğu ilk okul öğretmeni yetiştiren kurum temelinde, Fransız devriminden sonra

Fransa'da kuruldu (1794). Daha sonra Almanya'daki öğretmen seminerlerini de esas alınarak tek bir okul modeline dönüştürüldü. İngiltere'de de 19.yüzyılda J.Lancaster ve A.Bell tarafından "Lancastarien yöntem" denilen bir monitör sistemine geçildi (ileri sınıf öğrencilerinden küçük sınıfların eğitiminde yararlanma). Amerika'da ise, 1839'da Lexington / Massachusetts'de Horace Mann tarafından kurulan okul ile ilköğretim öğretmenlerinin yetiştirilmesine başlandı.

İngiltere'de D.Coleridge ve J.K.Shuttleworth, Amerika'da T.Mann gibi eğitimciler tarafından öğretmen eğitiminde sadece ders konularının öğretilmesi değil, öğretim metodlarının da öğretilmesi üzerinde durulmaya başlandı. Almanya'da Herbart beş kademeli öğretim tekniğini¹ tavsiye etti.

19 yüzyılda Fransa Eğitim Bakanı Jules Ferry'nin zorunlu öğretim yasasını çıkarmasından sonra, ilköğretimde öğretmen okulu mezunu öğretmenlerin çalıştırılması zorunluluğunun getirilmesi, öğretmen okullarındaki eğitimi daha da sistemleştirdi. İngiltere'de Herbert Spencer, Amerika'da Francis W.Parker –Almanya'daki öğretmen yetiştirme alanındaki gelişmeleri de izleyerek– öğretmenler için öğretim teknikleri geliştirdi. İngiltere ve Amerika üniversitelerinde öğretmen yetiştirme bir eğitim bilim alanı olarak incelenmeye başlandı. Öğretmen Okulları üniversitelere bağlı olarak açılmaya başlandı (örneğin, 1888'de açılan Kolumbiya Üniversitesi New York Öğretmen Koleji gibi).

Türkiyede –Avrupa ülkeleri ve Rusya'nın hemen arkasından– hem Batı tipi okullar kurmaya hem de bu okullar için Batı tipi öğretmen yetiştirmeye başladı. 16 Mart 1848'de ortaokul düzeyindeki o zamanki okullar için "Dârülmualimin-i Rüşdî" adlı kurum kuruldu (Akyüz, 1990). Daha sonra İlköğretim Okulu ("Dârülmualimin-i Sıbyan", 1868), Kız Öğretmen Okulu ("Dârülmualimat", 1870), Yüksek Öğretmen Okulu ("Dârülmualimin-i Âliye", 1891) gibi öğretmen yetiştiren kurumlar kuruldu. Cumhuriyet döneminde de ortaokullara öğretmen yetiştiren Gazi Orta Muallim Mektebi, köy öğretmen okulları ve Köy Enstitüleri kuruldu (Duman, 1991; Öztürk, 1996). Dolayısıyla, Türkiye'nin öğretmen yetiştirme tecrübeleri oldukça zengindir.

Öğretmenlik Mesleğindeki Değişmeler

Öğretmenlik başlangıçta bir meslek değil, boş zaman işi veya dini hizmetlere ek iş gibi görülüyordu. Eğitimin bina, sınıf, program gibi temel unsurlarıyla gelişmesinden dolayı öğretmenlik başlangıçta birçok bilimin, daha sonraları da belli bilimlerin öğretilmesi ile uğraşan bir meslek haline geldi.

Öğretmenlik mesleğinde değişime neden olan faktörleri şöyle sıralayabiliriz:

Bilim ve teknolojilerin gelişmesi: Önceleri öğretmen her alanda öğretim yapan kişi iken, 17.yüzyıldan itibaren bilimlerde meydana gelen değişimler, her alanın ayrı

---

¹ Öğrencileri derse hazırla, yeni dersi yap, öğrencilerin eski bilgileri ile bağlantı kurdur, temel konularda örnekler ver ve öğretimi değerlendir (Ata, 2009).

öğretmenin yetiştirilmesini zorunlu kıldı. Matematik, Fizik, Kimya, Tarih, Coğrafya vs. öğretmenlikleri böyle doğdu. Hatta bu bilim alanlarında da alt dallar ortaya çıktı ve özellikle üniversite düzeyinde belli bilim dallarının da alt öğretmenlikleri oluştu. Hatta okul öncesi öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği gibi yeni öğretmenlik alanları ortaya çıktı. Sanayileşme bilim ve teknolojiadaki gelişmelerle birlikte oldu. Haberleşme ve iletişim teknolojilerinin gelişimi, eğitim öğretimde kitap yanında yeni ders araç-gereçlerinin gelişimini sağladı ve öğretmenlerin bunları derslerde doğru ve etkin olarak kullanmaları zorunluluğunu getirdi.

Toplumsal yapıların değişmesi: Toplumların daha demokratik yapılara kavuşması, insanların daha eşit olarak her alanda çalışmaya başlaması ve bütün insanlardan üretici bir vatandaş olarak yararlanılmaya çalışılması gibi faktörler, herkese belli yaşlar arasında zorunlu eğitim uygulamasını getirdi. Ortaçağlarda sınıflarda sadece çok zeki ve yetenekli öğrenciler okurken, daha sonra sınıflarda her zekâ düzeyinden ve yetenek grubundan çocuğun yanyana oturması durumu ortaya çıktı. Sınıflardaki öğrenci grubunun çeşitlenmesi, öğretmenliği bir meslek olmaya zorladı. Bu, hem öğrencilerin disipline edilmesi hem de öğretimi zor sınıfların ortaya çıkmasına neden oldu ve öğretmenlik (bilen) herkesin yapabileceği bir iş olmaktan özel eğitimi yapılması gereken bir meslek olmaya doğru gelişti (Zgaga, 2002). Burada şu hususu da belirtmek gerekir: Eskiden öğretmenlerin tamamı erkek iken, son zamanlarda giderek dünyanın her tarafında öğretmenlik bir kadın mesleği haline gelmektedir.

Ekonomideki değişiklikler: Ekonomik üretim, dağıtım ve tüketim mekanizmalarının değişmesi, yeni ekonomik düzenin istediği “yetiştirilmiş insan gücü”nün okullardan ve eğitimden istenmesi sonucunu ortaya çıkardı. Eskiden genellikle dinin hizmetinde olan okul, ekonominin ve ulus devletlerin hizmetine girdi (Smith, 1983). Eğitimde bütün yetkiyi ve sorumluluğu devletler aldı ve eğitim harcamalarının kamu harcamaları içindeki oranı giderek arttı. Bu iki sosyal kurum kendi ihtiyaçlarına göre okullar yaptırıldılar, öğretmen yetiştirdiler, ders programları hazırladılar; okulların ve öğretmenlerin her türlü ihtiyaçlarını karşılayarak kendi emirlerinde bir öğretmen tipi yarattılar. Ama artık sanayi ve ekonomi yüzyılı geçiyor. Herşeyin “homo economicus”a göre düzenlendiği zamanlar geçti. Programları hazırlayan kafaları, yapıları değiştirmelidir. Ayrıca eğitim politikası ve ders programları devlet tarafından belirlendiği halde, her ders için birçok internet sitesi destek vermektedir.

Psikolojideki gelişmeler: Davranışçı psikoloji, gelişim psikolojisi ve öğrenme psikolojisi alanındaki bazı gelişmeler, özellikle küçük çocukların eğitiminde öğretmenlerin özel olarak yetiştirilmesi gereğini ortaya koydu. Eskiden herhangi değerli bir kitap ders kitabı olarak okutuluyordu. Yetişkinlerin eğitimi ile küçüklerin eğitimi arasında bir fark yoktu. Daha sonra ise ders programları kolaydan zora, basitten karmaşığa, somuttan soyuta gibi öğretim ilkeleriyle, sınıflara ve ünitelere ayrılarak, resim ve grafiklerle sadeleştirilerek anlatılmaya ve öğretilmeye başlandı.

Geleceğin Öğretmeni ve Yetiştirilmesi

İlkçağ ve ortaçağlarda birçok temel unsuru ile oluşmuş olan *eğitim sisteminde* ilk köklü değişiklik sanayi devriminden sonra ortaya çıktı. Yukarıda sıraladığımız

gelişmeler doğrultusunda yeni okul binaları, yeni ders programı, öğretmen okullarında yetiştirdiği yeni öğretmenleri, sınav sistemi ve yıllık sınıflar şeklinde yapılandırılması, diploma ve sertifikalarıyla *sanayi toplumunun eğitim sistemi* ortaya çıktı (Ergün, 1990). Bu eğitim sistemi sanayi eğitilmiş insan gücü ihtiyacını karşılayarak, ulus devletlerin istediği uysal vatandaş tipini yetiştirerek aslında kendisinden beklenen görevleri mükemmel olarak yaptı denilebilir. Ancak sanayi toplumundan sonraki gelişmelere ayak uydurmada çok başarılı olduğu da söylenemez.

Eğitim sistemlerini ve öğretmen yetiştirmeyi yeniden değerlendirmemizi gerektiren önemli gelişme ve değişiklikler şöyle özetlenebilir:

Sanayi üretim biçimindeki gelişmeler giderek insanı üretim işinin dışında tutmaya başlamış, özellikle otomasyon devrimi, insansız bir üretim sistemi kurmaya başlamıştır. Robotların her geçen gün daha geniş alanlarda kullanılmaya başlanması, “insan eli değmeden hazırlanmıştır” sloganıyla yapılan üretimler bir zamanlar tamamen insanın elinde olan işleri süratle insanlardan almaktadır. Bu, giderek mesleki eğitimi anlamsız kılacaktır. Sanayi devriminden beri eğitimin birinci amacı, insanların yetenek ve yatkınlıklarına uygun bir meslek kazandırmak idi. Şu anda meslekler anlamsızlaşmakta, ruhsuz olarak para kazanmak içingeci bir süre yapılan ve bir iş olarak görülmekte, birçok meslek hızla eskimekte, yeni işler ortaya çıkmakta ve insan hayatı boyunca birçok kez iş değiştirmek zorunda kalmaktadır. Sanayi çağının ana karakteristiği olan işçi sınıfı giderek kaybolmakta, hizmetler sektöründe çalışanların oranı hızla artmaktadır. Eğitimde –sanayi çağı kafasıyla propaganda ettiğimiz– mesleki eğitimin daha fazla desteklenmesi giderek anlamsızlaşacaktır. İş dünyasının okullardan “istediği” yetişmiş iş gücünün nitelikleri hızla değişmektedir. Okullar ve öğretmenler bu değişime yeterli kadar duyarlı değildir.

Post modern toplum tipi, sanayileşsin veya henüz sanayileşmesin, tüm dünya toplumlarını hızla etkisi altına almaktadır. Dolayısıyla birçok toplum daha tam olarak sanayileşmeden sanayi sonrası toplum tipinin baskılarına maruz kalmaktadır. Toplumları evrensel dinlerin elinden alıp “ulus” dediğimiz parçalara bölerek yöneten milli devletlerin sınırları, gerek ekonomik gerekse sosyal ve kültürel olarak tamamen delinmiş ve sınırsız (borderless) bir dünya toplumu oluşmaya başlamaktadır. Bu toplum tipinde sermaye, ticari mallar, kültürel akımlar, insan gücü serbestçe çok geniş alanlarda dolaşabilmektedir (Giroux, 1991). Böyle bir dünyada kaliteli meslekler ulusal, bölgesel ve uluslararası standartlar koyarak yeni bir eğitim kurumu ve insan tipine doğru gitmektedir.

Öğretmenleri değiştirmeye zorlayan bir başka faktör de teknolojik gelişmeler ve özellikle bilgisayar ve internet teknolojisindeki gelişmelerdir. Bu gelişmeler öncelikle kitap ve ders malzemelerinin sunuşunu değiştirmiştir. Film, grafik, ses gibi özelliklerin birleşmesiyle sanal ortamda bir *hypertext* yayın tipi ortaya çıkmıştır. Belli bir mekanda ve eşzamanlı olarak yapılan eğitimin yerine mekanı olmayan ve zaman kavramını ortadan kaldıran bir öğretim biçimi ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitim, internet üzerinden eğitim ve belli zaman ve mekanlarda verilen eğitimler, hatta yüzyüze eğitimle internet üzerinden yapılan eğitim, geleneksel anlatımla bilgisayar destekli anlatım ve

değerlendirmelerin birleştirildiği bir karma (hybrid) eğitim modeli ortaya çıkmıştır. Öğretmen böyle bir ortama ayak uyduracak ve gelişmeleri başarılı olarak izleyecek bir şekilde yetiştirilmelidir. Eskiden sınıfta herşeyi bilen tek kişi öğretmen iken, şimdi öğrenciler derslere bazen öğretmenlerden daha iyi hazırlanmakta, daha çok kaynağa ulaşabilmektedir.

Son zamanlarda bütün dünyada çocukların ve gençlerin; devletlerin, ekonomilerin ve yetişkinlerin istek ve ihtiyaçlarına göre şekillendirildiği katı eğitim modellerinden daha özgürlükçü modellere doğru bir gidiş vardır. Genel olarak “yapılandırmacı” veya “oluşturmacı” eğitim denilen bu sistemlerde öğretmenler eğitimin merkezinden çıkarılmak istenmektedir. Eğitim tarihinde evrimsel olarak kitap merkezli, öğretmen merkezli ve öğrenci merkezli gelişim aşamaları vardır. Ortaçağlarda ders alanı ve kitap merkezli bir eğitim varken, sanayileşmenin oluşturduğu eğitim sistemleri öğretmen merkezli eğitim sistemleri idi. Din ve edebiyata dayalı öğretim sisteminde baskın öğretim metodu da ezber idi. “Kitap okulu”na da “öğretmen okulu”na da karşı çıkan reform pedagogları çocuk veya öğrenci merkezli bir eğitimi yüzyılı aşkın bir zamandan beri istemekte idiler. Ancak öğretmenin ağırlığını kırarak tüm öğretimi bireyselleştirme ve “içten farklılaştırma” çabalarına (Daton Planı, Winnetka Planı, Jena Planı vs.) rağmen öğretmen merkezli eğitimden vazgeçmek mümkün olmadı. Ancak internet destekli eğitimde öğretmenlerin kontrolü giderek zayıflayacak ve öğrenci merkezli eğitim kurulacaktır.

Öğretmenlerin toplumdaki ve eğitim sistemindeki rolleri sık sık değişmektedir. Antik çağlarda öğretmenler genellikle bilgili kölelerden seçiliyordu ve saygınlığı yoktu. Ama daha sonra Ortaçağlarda ve yakın zamanlara kadarki toplumlarda öğretmen sadece sınıfta ve okulda değil, toplumun genelinde de çok saygın bir yere sahipti (Lortie, 1975). Öğretmen bağımsız ve özerk idi. İnsan yetiştiriyor; ona hem bilim ve becerileri, hem insanlık onurunu, iyiliği, güzelliği hem de tüm gelecek beklentilerini yerleştiriyordu. Ama postmodern dönemde bu hızla değişti. Eğitimin ruhu öldü, ahlâk ve değerler giderek zayıflıyor. Kamu okullarında öğretmen ve müdürler, “hesap verebilir” (accountable) olması için sürekli olarak öğretim standartlar konularak, ülke çapında testler uygulanarak, tehdit edilerek çalıştırılıyor. Eskiden başarısızlık tamamen öğrenciye “yıkılırken”, şimdi başarısızlık durumlarında esas sorumlu öğretmen kabul edilmektedir. Okul dışından yapılan test uygulamaları zamanla okul programlarını da tek örnek yaparak eğitimi test için öğretim (“teaching to the test”) şekline dönüştürdü (Popham, 2001). Öğretmenler testte başarılı olmaya göre düzenlenmiş programları ruhsuz olarak uygulayan teknisyenlere dönüştü (Giroux, 2010).

Test tipi uygulamalar değerlendirmede bir takım standartları (soru, süre, ölçme gibi) güzel uygularken insanları düşünmekten, problem (sorun anlamında) çözmekten ve yaratıcılıktan uzaklaştırıyorlar. Dolayısıyla ders programlarının bütün ülkelerde aynı standartlara bağlanması, değerlendirmenin test tekniği ile yapılması kadar öğretmenleri de öğrencileri de standartlaştırmaktadır. Bu tüm insanlığın geleceği açısından ciddi olarak değerlendirilmesi gereken bir husustur.

Eğitimde özelleştirmenin giderek artması da eğitimi ve öğretmenliği tehdit etmeye başladı. Buralardaki yüksek beklenti öğretmenleri zorlarken birçok öğretmen arasından düşük ücretle öğretmen çalıştırma, öğretmenlerin patronlar ve öğrenciler karşısındaki durumu, bu mesleği âdeta Antik Yunandaki köle öğretmen uygulamalarına geri götürmüş gibi olmaktadır. Gerek hesap verilebilirlik zorlamaları gerekse özel okul uygulamaları, bugün sadece mesleğe girişte yapılan rekabet mücadelesini, yarın meslekte kalma mücadelesi şekline dönüştürecektir.

Öğretmen yetiştirmede göz önüne alınması gereken son faktör olarak, öğrenci özelliklerindeki değişikliklere bakmak gerekir. Gerçi bütün dünyada geçen yüzyıldan beri her öğretmen grubunun yeni öğrencilerden şikayet ettiği, artık eskisi gibi öğrenci yetiştirilmediği, her geçen gün öğrencilerin biraz daha zayıf yetiştirildikleri iddia edilmektedir. Öte yandan eskinin çok çocuklu aileleri yanında çocuk çok fazla değerli değilken, günümüzün tek veya iki çocuklu ailelerinde çocuk büyük bir değer kazanmıştır. Artık aileler çocuklarını öğretmenlere “Eti senin, kemiği benim”, “Öğretmenin vurduğu yerde gül biter” diye teslim etmiyorlar. Okullarda dayak ve sözel şiddet tamamen yasaktır ve aileler de artık bunu sıkı şekilde takip etmektedirler. Bu şartlarda sınıf yönetimi güçleşmekte, disiplinin sağlanamadığı okullarda ve sınıflarda öğretim daha zor olmaktadır. Eğitimin de öğretmen merkezli değil, öğrenci merkezli olacağı düşünüldüğünde, gelecekteki öğretmenlerin etkin bir rol oynamaları çok zor olacaktır.

Son Değerlendirme

Yukarıdaki faktörler göz önüne alındığında, yeni öğretmen yetiştirme sisteminde göz önünde bulundurulması gereken hususlar hakkında şunlar söylenebilir:

Geleneksel öğretmen yetiştirme modelleri her ne kadar “genel kültür - alan bilgisi – meslek bilgisi” formülünü yakalasa da, birçok alanda programlar birbirleriyle ilgisi olmayan birçok teorik dersin yanyana gelmesinden oluşmaktadır. Ayrıca meslek dersleri dahil birçok alan içiçe girmiş, belli bilgiler çeşitli derslerde tekrar edilip durmaktadır. Teorik derslerin birbiri arasında, teorik derslerle okullardaki uygulamalar arasındaki uyum ve bütünlük çok önemlidir (Darling-Hammond, Linda 2010). Öğretmenler kendi meslekleriyle ilgili birçok şeyi hem bilmeli hem de uygulayabilmelidir. Öğrenme teorileri ile öğretme arasındaki bağlantıyı çok iyi kurmalıdır. Öğretmenin meydana geleceği ortamı düzenlemeyi, orada meydana gelecek öğrenme sonuçlarını ölçme ve değerlendirmeyi başarabilmelidir. “Öğretmek için iyi bilmek şarttır” ilkesi hâlâ “bilen öğretir” olarak anlaşılıyor; kuruluş amacı, ders programı ve ders işleme biçimi öğretmenlikle alakasız olan “Fen-Edebiyat” ve bir dizi başka fakülte mezunu, üstünkörü yapılan sertifika programlarıyla öğretmen yapılmaktadır. Dolayısıyla hem Eğitim Fakültelerinde hem de öğretmenlikle ilgisi olmayan diğer yüksek öğretim kurumlarındaki programlarla geleceğin öğretmenini yetiştirmek zordur.

Eğitim Fakülteleri aslında uygulamalı olarak en iyi eğitimin yapıldığı, öğretmenliğin en güzel örneklerinin verildiği yerler olması gerekir. Öğrenciler burada nasıl öğretilceğini, öğrencilere nasıl davranılacağını, öğretim ortamlarının nasıl

düzenleneceğini, öğrencilerin öğrenmesine nasıl yardım edileceğini ve öğrenilenlerin nasıl ölçüleceğini görmesi gerekir. Dolayısıyla Eğitim Fakültelerinin öğretim elemanlarının, bina ve öğretim donanımlarının mükemmel olması gerekir. Öğretmen yetiştirilmesinin seviyesi, süresi, programları gibi hususlar dünyanın her tarafında tartışılıyor ve yapılan çeşitli reformlarda da değişik şekillerde uygulanıyor. Ama bu fakültelerde öğretmen yetiştirirken, öğretmenlere öğütlenen yapılandırmacı öğretim değil davranışçı yaklaşım tercih ediliyor, ölçme ve değerlendirme de büyük ölçüde “sağdan soldan” derlenen test soruları ile yapılıyor.

Program geliştirmede en iyi değerlendirmenin süreci değerlendirme olduğu anlatılırken, yapılandırmacı öğretimde öğrencilerin kendi zekâ, yetenek ve güçlerine göre özgürce öğrenmesi ve “alternatif” değerlendirme yöntemleri ile değerlendirmeleri öğretilirken ülkemizde lise ve üniversite seçme ve yerleştirme sınavları, Amerika’da da devlet tarafından yapılan başarı sınavları sonuç (outcomes) değerlendirme ilkesine göre yapılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirmesi bu test sonuçlarına göre yapıldığı için, öğretmenler de çocuklar bu testlerden başarılı olacak şekilde yetiştirmektedirler. Bu, şu anda eğitim sistemindeki en temel açmazlardan birisidir ve hem öğretmen yetiştirmeyi hem de mevcut öğretmenlerin işini zorlaştırmaktadır.

KAYNAKLAR/REFERENCES

- Akyüz, Yahya. (1990), Darülmüallimîn’in İlk Nizamnamesi (1851) önemi ve Ahmet Cevdet Paşa, Millî Eğitim, 95. 3-30.
- Ata, B. (2009). Johann Friedrich Herbart’ın Tarih Eğitimi Üzerine Görüşleri, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5. 1377-1388.
<http://www.gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2009/5/75.pdf>
- Aytaç, Kemal, (1989). *Avrupa Eğitim Tarihi (Antik Çağdan 19. Yüzyılın Sonlarına Kadar)*, Ankara: DTCF Yay.
- Darling-Hammond, L., & Bransford, J. (with LePage, P., Hammerness, K., & Duffy, H.). (2005). *Preparing teachers for a changing world: What teachers should learn and be able to do*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Darling-Hammond, Linda (2010), Constructing 21st-Century Teacher Education. Hill-Jackson, V. Ve Lewis, C. (eds). *Transforming Teacher Education: What Went Wrong With Teacher Training, And How We Can Fix It*. United States 2010. 223-249
- Duman, T. (1991). *Türkiye’de Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Ergün, M. (1966). Medreselerde okutulan dersler ve ders kitapları. *A.K.Ü. Anadolu Dil-Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*. 1,1996. 7-37.
(<http://www.egitim.aku.edu.tr/moders.htm>)
- Ergün, M. (1990). Eğitimde Bilgisayarların Kullanma Zorunluluğu ve Programların Yeniden Düzenlenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Sempozyumu - Bildiriler*. 15-17 Haziran 1989. İstanbul. S.112-117.
(<http://www.egitim.aku.edu.tr/bilgisayar.pdf>)

- Giroux, H.A. (1991). Postmodernism as Border Pedagogy: Redefining the Boundaries of Race and Ethnicity. *Postmodernism, Feminism, and Cultural Politics: Redrawing Educational Boundaries*. State University of New York Press. S.217-302.
- Giroux, H.A. (2010). Rethinking Education as the Practice of Freedom: Paulo Freire and the Promise of Critical Pedagogy, http://www.truth-out.org/10309_Giroux_Freire
- Goodlad, J. I. (1990). *Teachers for our nation's schools*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Houston, W. R. (Ed.). (1986). *Mirrors of excellence: Reflections for teacher education from training programs in ten corporations and agencies*. Reston, VA: Association of Teacher Educators.
- Houston, W.R. (2009). Teachers in History, L.J. Saha, A.G. Dworkin (eds.), *International Handbook of Research on Teachers and Teaching*, Springer Science + Business Media LLC, 15–23.
- Lortie, D. (1975). *Schoolteacher*. Chicago: University of Chicago Press.
- Öztürk, C. (1996). *Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Sistemi*, Ankara: TTK yay.
- Popham, W. James, (2001) Teaching to the Test?, *Educational Leadership*, v58 n6 p16-20.
- Smith, M. P. (1983). *The Libertarians and Education*, London: Unwin Education Books.
- Zgaga, P.(2002). Professionalisation of teachers' education –Towards an academic profession? *Education Policy Analysis in a Comparative Perspective*. I. [Electronic ed.], Linz: IVE Publication Series. http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/erasmus013-oth-enl-t03.pdf

İletişim/Correspondence

Prof.Dr. Mustafa ERGÜN
Afyon Kocatepe Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü
e-mail: ergun@aku.edu.tr